

BASEL-II'YE GEÇİŞTE KOBİ'LERDEKİ MUHASEBE UYGULAMALARI AÇISINDAN MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ UYUM SÜRECİNE YÖNELİK AMPİRİK BİR ÇALIŞMA *

*Yrd. Doç. Muhammet Bezirci ***

*Yrd. Doç. Ahmet Büyükşalvarcı ****

ÖZET

Ülkemizin içinde bulunduğu süreç tüm işletmelerin hızlı bir değişim ve gelişim yaşamasına neden olmaktadır. 1980'li yıllarda uygulaması G-10 ülkelerinin öncülüğünde başlayan Basel Uzlaşısı, ekonomik entegrasyon sürecinde bankaların, özellikle işletmeler nezdinde karşı karşıya kaldıkları riskler ve burisklerinden etim alınarak standartlaştırılması aşamasında önemli bir enstrüman görevini üstlenmiştir. Basel-II ile KOBİ'lerin risklilik bağlamında sermaye yapılarının yeniden değerlendirilmesi, muhasebe uygulamalarının yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bağlayıcı niteliği olan Basel –II uygulaması ile Türkiye'nin OECD üyeliğinden kaynaklanan imtiyazlar yerine derecelendirme şirketlerinin işletmeler için vereceği kredi notu önemli olacaktır. Bu aşamada meslek mensuplarının görev ve sorumluluğu ön plana çıkmaktadır. Çünkü risk anlamında geleceğe dönük tahminlerde bulunmak ve bunu mali tablolara yansıtarak Basel-II sürecine uygun hale getirmek meslek mensuplarına ait olacak, mali tabloları şeffaf ve tam açıklayıcı nitelikte olmayan işletmelerin kredi sürecinde sorun yaşaması da muhasebe uygulamalarından kaynaklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Basel II, KOBİ, Muhasebe Meslek Mensupları, Anket

Jel Kodları: M41, M48

* Bu çalışma Mayıs 2008 tarihinde yapılan 1. Uluslararası Kobi'ler ve Basel-II Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Akören Ali Rıza Ercan MYO mbezirci@selcuk.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi asalvarci@selcuk.edu.tr

EMPIRICAL STUDY RELATED WITH ADOPTION PROCESS FOR ACCOUNTANCY PROFESSIONAL MEMBERS IN TERMS OF ACCOUNTANCY PRACTICES IN SMEs IN THE TRANSITION PERIOD OF BASEL-II

ABSTRACT

Present situation of our country causes a rapid change and development for all enterprises. Basel Settlement which was started to be applied before G-10 countries in 1980, has undertaken the role of important instrument when they face with risks and they standardise under the control of these risks especially before enterprises in the period of economic integration of banks. It is necessary to assess capital sources again, to rebuild accountancy practices in the context of riskiness Basel II and SMEs. Instead of privileges resulted from the membership of OECD for Turkey, credit note of rating companies for enterprises will be more important with binding application of Basel II. In this process duties and responsibilities of professional members come at first. Because making predictions aimed at future about risks and evaluating them in accordance with the process of Basel-II at showing financial table will belong to Professional members, enterprises which have clear and transparent financial tables, have some difficulties in the process of credit. So these problems will result from accountancy practices.

This study deals with the basic group of 1703 accountancy professional members registered in Chamber of Konya Certified Public Accountant with the aim of obedience of accountancy professional members in terms of accountancy practices of SMEs in the process of Basel-II.

KEY WORDS : Basel II, SMEs, Accountancy Professional Members, Questionnaire.

Jel Classifications: M41, M48

1. GİRİŞ

Gelişmekte olan ekonomilerde olduğu gibi ülkemizdeki ekonomik gelişmenin de önemli bir enstrümanı görevini üstlenen KOBİ'ler küreselleşmenin de hızlandırıcı etkisi ile çeşitli gelişmelere maruz kalmaktadır. Uluslararası alanda yaşanan ve yasal düzenlemeler ile bağlayıcı niteliği olan bu gelişmeler, ülkemizdeki işletmeleri ve ekonomik kalkınmada önemli bir yere sahip olan KOBİ'leri de önemli derecede etkilemektedir. Özellikle ülkelerarası ikili anlaşmalar ve ülkemizin de üyesi bulunduğu uluslararası teşkilatlardan dolayı bu gelişmelerin yansıması

son derece hızlı olmaktadır. İşletmeleri ve özellikle KOBİ'leri etkileyen ve ticari hayatta yeni bir strateji belirlemesine neden olan bu gelişmelerin en önemlilerinde bir tanesi de Basel-II standartlarıdır.

İsviçre'nin Basel Kasabasında 1974 yılında ilk kararları Dünya Merkez bankaları Başkanları tarafından alınan Basel Uzlaşısı; para politikaları, kredi koşulları, risk derecelendirilmesi gibi bankacılık alanında önemli konuları içermektedir (Babuşçu, 2006, 17). Ülkelerin merkez bankalarının oluşturdukları ve uluslararası bir kuruluş niteliği taşıyan BIS (Bank for International Settlements) bünyesinde bankaların uluslar arası alanda ortak çalışma standartlarını oluşturmak üzere Basel Bankacılık Denetim Komitesi oluşturulmuştur. Komitenin üye ülkeleri: ABD, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Hollanda, Belçika, Kanada, İsveç, İsviçre ve Lüksemburg'dur. (<http://www.bis.org>, 18.03.2008). 1988 yılında bu komite tarafından ilan edilen Basel-I uzlaşısı ve bu uzlaşıda ortaya çıkan yetersizlikler üzerine Basel-II uzlaşısı daha üst standartları içerek şekilde ilan edilmiştir.

Basel-II standartları etkin bir risk yönetimini ve para politikasını oluşturmak üzere gerekli olan mali piyasa disiplini geliştirmek ve sermaye yeterliliği konusunda etkinliği artırarak etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve bu sayede mali sistemin güçlenmesine yardımcı olmak ve ülke ekonomilerine olumlu katkı sağlamak amacıyla oluşturulmuştur.

İşletmelerin ve özellikle ekonomide önemli bir yeri olan KOBİ'lerin mali sistemdeki faaliyetleri içinde etkin bir şekilde taraf olan bankaların uymak zorunda kalacakları Basel-II uzlaşısı ve bunun doğal bir yansıma ise işletmeleri ve özellikle de KOBİ'leri etkileyecektir. Çünkü işletmeler ve KOBİ'ler mali sistem içinde faaliyette bulunurken bu çerçevede para akışında önemli bir yere sahip olan bankalar ile işlem yaparken onların taraf olacakları standartlara göre hareket etmek zorunda kalacaklardır. İşletmelerin bu standartlara uyum sürecindeki en önemli rolü ise bankalar ile işletmeler arasında bir işlem aracı olan mali tablolar üstlenecektir. Çünkü bankalar işletmelerin önceki ve cari yıldaki durumları hakkında mali tablolar aracılığı ile bilgi edinecekler ve bu çerçevede karşılıklı faaliyette bulunacaklardır.

İşletme faaliyetlerinin bir rapor halinde yansımaları olan mali tablolar ise Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler tarafından düzenlenmektedir. Bu bağlamda 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu 2. maddesine göre Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik mesleğini konusu "Gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin; a) Genel kabul görmüş

muhasabe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, bilanço kar-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmak. b) Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasabe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak. c) Yukarıdaki bentte yazılı konularda, belgelerine dayanılarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak.” şeklinde tarif edilmiştir.

Bu bağlamda Basel-II ye geçiş sürecinde bankalar ile ilişki halinde bulunan özellikle KOBİ’lerin ekonomideki öncü rolünün devam etmesi için ilgili yasal düzenlemelere göre yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu görev ise 3568 sayılı kanunda belirtildiği üzere Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerindir.

Bu çalışmada Basel-II’ ye geçişte KOBİ’lerdeki muhasabe uygulamaları açısından muhasabe meslek mensuplarının uyumuna yönelik olarak Konya Serbest Mali Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı 1703 muhasabe meslek mensubunun ana kütlesi incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada ilgili ana kütleden rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen 372 denek üzerinde anket çalışması uygulanmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirilerek Basel-II sürecinde muhasabe meslek mensupları nezdinde yaşanması muhtemel sorunlar ortaya konularak çözüm önerilerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Gerçek ve tüzel kişiler ile bunlara ait teşebbüs ve işletme niteliğindeki KOBİ’lerin ilgili dönem içindeki faaliyetlerinin bir rapor halinde sunulması olarak ifade edilen mali tablolar, KOBİ’lerin önceki ve cari yıldaki durumlarının karşılaştırmalı bir göstergesi niteliğini taşımaktadır. Bu aşamada en önemli görev ise bu mali tabloların sunulmasını sağlayan Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirleridir. KOBİ’lerin faaliyetlerini devam ettirmesi ve mevcut varlıklarının mevcudiyetini sağlamak için ihtiyaç duydukları kaynakların temin edilmesinde bankaların önemi büyüktür. Ancak Basel-II düzenlemesi ile KOBİ’lerin bankalardan kaynak sağlama sürecindeki başarısı çeşitli aşamaları içeren bir standartlar setine uyulmasına bağlıdır.

Çalışmada, Basel-II sürecinde bankalar nezdinde firmaların kredi notuna etki eden unsurların belirlendiği analizlerin yapılması aşamasında bu analizlerin kaynağı olan mali tabloların düzenleyicisi Muhasebe Meslek Mensuplarının

Basel-II uygulamasına bakış açıları ve uygulamada karşılaşılabilecekleri muhtemel sorunların ortaya konulması ile çözüm önerileri amaçlanmıştır.

Bu amaçla Konya Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasında bir anket çalışması yapılmıştır. Konya Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasında 14 Şubat 2008 tarihi itibarıyla 1703 kayıtlı meslek mensubu vardır. 428 Serbest Muhasebeci 488 Serbest Muhasebeci mali Müşavir olmak üzere 916 çalışan muhasebe meslek mensubu bulunmaktadır. 787 muhasebe meslek mensubu ise çalışmamaktadır.

Çalışan serbest muhasebecilerin 135'i ilçelerde 293'ü merkezde faaliyette bulunmaktadır. Çalışan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin ise 95'i ilçelerde 393'ü merkezde faaliyette bulunmaktadır.

Anket çalışması; yüz yüze anket, e-mail ile anket, ve Konya SMMM Odası Web sitesine konularak yapılmıştır. Web sitesine konulan ankette sadece muhasebe meslek mensupları oda kayıt sicil numarası ile girerek anketi cevaplandırmışlar böylece dışarıdan cevaplamalar önlenmiştir.

Konya SMMM Odasına kayıtlı üyelere 372 tanesi anketi cevaplamıştır. Bunlardan 49 tanesi çalışmayan muhasebe meslek mensubu olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır. Kalan 323 anketi ise 19 tanesi eksik bilgi içerdiği için yine değerlendirme dışı tutulmuştur. Sonuçta 304 anket değerlendirmeye alınmıştır. Anket verileri SPSS 12 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir.

3. ANKET ÇALIŞMASINA İLİŞKİN BULGULAR

3.1. Muhasebe Meslek Mensuplarına İlişkin Demografik Dağılımlar

i) Anket formlarının değerlendirilmesi sonucunda ankete tam olarak cevap veren 304 muhasebe meslek mensubunun 124 tanesi (% 40,7) Serbest Muhasebeci olarak, 180 tanesi de (% 59,3) Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olarak görev yapmaktadır. Bu durum aşağıda tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Dağılımı

MUHASEBE MESLEK ÜNVANI	Frekans (f)	Yüzde (%)
SM	124	40,7
SMMM	180	59,3
TOPLAM	304	100

ii) Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının Serbest Muhasebeci

olarak 38 tanesi (%34,5) ilçelerde 86 tanesi de (%44,3) merkezde görev yapmakta iken Serbest Muhasebesi mali Müşavirlerin ise 72 tanesi (%65,5) ilçelerde 108 tanesi (%55,7) merkezde görev yapmaktadır. Merkezde yoğunlaşmanın nedeni iş kapasitesinin merkezde daha yoğun olması ve resmi kurumların merkezde bulunması olarak düşünülebilir. Bu durum aşağıda tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Meslek Mensuplarının Çalışma Yerlerine Göre Dağılımı

MUHASEBE MESLEK ÜNVANI	İLÇE		MERKEZ	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
SM	38	34,5	86	44,3
SMMM	72	65,5	108	55,7
TOPLAM	110	100	194	100

iii) Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının 16 tanesi (% 5,3) bayan iken 288 tanesi (%94,7) baydır. Ancak son dönemlerde staja başlama kurslarından ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik bitirme sınavlarından izlendiği üzere bayan muhasebe meslek mensupları adaylarının arttığı görülmektedir. Bunun nedenlerinden bir tanesi ülkemizin AB’ye giriş sürecinde bu mesleğin önem kazanacağıdır. Bu durum aşağıda tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

CİNSİYET	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bayan	16	5,3
Bay	288	94,7
TOPLAM	304	100

iv) Ankete katılan meslek mensuplarının büyük çoğunluğu olan 224 kişi (%73,7) 36-45 yaş aralığındadır. 25-35 yaş aralığında faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının daha az olması üniversiteden hemen sonra bu mesleğe atılan kişilerin ilgili yıllarda az olmasındandır. 55 yaş üzeri bu mesleği yapanların çok az sayıda olmasının ana nedeni ise bu mesleğin yorucu olması ve belli bir yaştan sonra yürütülmesindeki zorluktur. Nitekim 55 ve üzeri yaş olarak faaliyette bulunana kişi sayısı 6 (%2) dir. Bu durum aşağıda tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Meslek Mensuplarının Yaş Aralığına İlişkin Dağılım

YAŞ ARALIĞI	Frekans (f)	Yüzde (%)
25-35	16	5,3
36-45	224	73,7
46-55	58	19
55 ve üzeri	6	2
TOPLAM	304	100

v) Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarından 40 kişi (% 13,2) lise mezunu olarak faaliyette bulunmaktadır. 84 kişi ise (%27,6) ön lisans mezunudur. Lisans mezunu olarak muhasebe meslek mensubu görevini yürüten ise 152 (%50) kişidir. Yüksek lisans veya doktora yapmış olan muhasebe meslek mensupları ise 28 (% 9,2) kişidir. 1998 yılında 3568 sayılı kanundaki geçici madde ile Serbest Muhasebeci olan meslek mensuplarının lisans tamamlayarak Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olmaları meslek mensupları arasında artan bir eğilim göstermektedir. Bu durum aşağıda tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Meslek Mensuplarının Eğitim Durumlarına İlişkin Dağılım

ÖĞRENİM DURUMU	Frekans (f)	Yüzde (%)
Lise	40	13,2
Önlisans	84	27,6
Lisans	152	50
Lisansüstü	28	9,2
TOPLAM	304	100

3.2. BASEL-II Konusunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Görüşlerine İlişkin Dağılımlar

i) Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarından Serbest Muhasebeci olarak görev yapan meslek mensuplarının 46 tanesi (%22,7) Basel-II hakkında bir ön bilgiye sahip olduklarını belirtmişler 78 tanesi ise (% 76,4) bir öne bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin ise 156 tanesi (%77,3) Basel-II hakkında ön bilgiye sahip iken 24 tanesi (%23,6) ön bilgiye sahip değildir. Burada Serbest Muhasebesi Mali Müşavir olarak görev yapan meslek mensubunun konusundaki gelişmeleri daha yakından takip ettiği anlaşılmaktadır. Serbest Muhasebecilikte ise geleneksel muhasebecilik düşüncesi halen hakimdir. Bu durum aşağıda tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Basel-II Hakkında Ön Bilgiye

Sahip Olup Olmamlarına İlişkin Dağılım

MUHASEBE MESLEK ÜNVANI	EVET		HAYIR	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
SM	46	22,7	78	76,4
SMMM	156	77,3	24	23,6
TOPLAM	202	100	102	100

ii) Basel-II hakkında ön bilgi sahibi olan muhasebe meslek mensuplarının % 38'i bu konuyu SMMM odasından duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu oran SMMM Odalarının görevlerini yerine getirme konusunda başarılı olduğunu göstermektedir. Muhasebe meslek mensuplarının % 20'si ise Basel-II'yi katıldıkları seminer ve toplantılardan duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu oran ise muhasebe mesleğinin geliştirilmesi için yapılan meslek için eğitimlerin etkin olduğunu göstermektedir. Muhasebe meslek mensuplarının % 18'lik kısmı ise banka ile olan ilişkilerinde Basel-II hakkında bilgi edinmişlerdir. Ankete katılanlardan % 10'luk kısmı medya ve internetten % 7'si Sanayi ve Ticaret Odalarından % 6'sı ise üniversitedeki eğitimlerden Basel-II hakkında bilgi edindiklerini ifade etmişlerdir. Medya ve internet oranının düşük olması ise, gelişen teknoloji çağına rağmen muhasebe meslek mensuplarının etkin bir şekilde bu gelişmeye katılmamalarını göstermektedir. Bu durum aşağıda tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Muhasebe Meslek Mensuplarının Basel-II Hakkındaki Bilgi Kaynaklarına İlişkin Dağılım

BİLGİ KAYNAKLARI	Yüzde (%)
SMMM Odaları	38
Seminer ve toplantılar	20
Banka	18
Medya ve internet	10
Sanayi ve ticaret odaları	7
Üniversite eğitimi	6
Diğer	1
TOPLAM	100

iii) Ankete katılanların 89 tanesi Basel-II hakkında eğitim semine v.b. çalışmalara katıldığını ifade ederken 225 tanesi ise bu tür çalışmalara katılmadıklarını ifade etmektedirler. Çalışmaya katılanların 67 tanesi (%86,5) Serbest Muhasebesi Mali Müşavir olarak görev yapmaktadır. Bu yüzde ifadeden de anlaşılacağı üzere Serbest Muhasebesi Mali Müşavir olarak görev yapan meslek mensuplarının yasal düzenlemeleri ve gelişmeleri daha yakından takip ettikleri görülmektedir. Bu durum aşağıda

tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Muhasebe Meslek Mensuplarının Basel-II Hakkında Eğitim Seminer Ve Benzeri Çalışmalara Katılıp Katılmadıklarına İlişkin Dağılım

MUHASEBE MESLEK ÜNVANI	EVET		HAYIR	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
SM	12	13,5	112	49,8
SMMM	67	86,5	113	50,2
TOPLAM	89	100	225	100

iv) Basel-II uygulamasının hemen yasalaşması ihtimalinde ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının 46 tanesi (%15) evet demiş 258 tanesi (%85) ise hayır demiştir. Yine buradan da anlaşılacağı üzere Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin faaliyet konularını ilgilendiren yasal değişimler ve düzenlemelere daha açık ve yenilikçi oldukları görülmektedir. Bu durum aşağıda tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Muhasebe Meslek Mensuplarının Basel-II Hakkında Mükelleflerine Yön Verecek Detaylı Bilgiye Sahip Olup Olmadıklarına İlişkin Dağılım

MUHASEBE MESLEK ÜNVANI	EVET		HAYIR	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
SM	8	17,4	116	45
SMMM	38	82,6	142	55
TOPLAM	46	100	258	100

v) Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının 276 tanesi (%90,7) Basel-II uygulamasına geçilmesi durumunda KOBİ’lerin sorunla karşılaşacağını 28 tanesi ise (%9,3) sorun yaşamayacaklarını ifade etmektedirler. Buradaki tedirginliğin temelinde geçmiş yıllarda yaşanan yasal düzenlemelerde yaşanan sorunların aynı şekilde yineleneyeceğinin beklentisidir. Geçmiş yıllardaki enflasyon düzeltilmesi aşamasında yaşanan sorunlardan daha fazla bir şekilde Basel-II sürecinde yaşanacağı iddia edilmektedir. Bu durum aşağıda tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Muhasebe Meslek Mensuplarının Basel-II’ye Geçiş Sürecinde KOBİ’lerin Sorun Yaşayıp Yaşamayacaklarına Ait Görüşlerine İlişkin Dağılım

SORUN YAŞAMASI	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sorun yaşayacak	276	90,7
Sorun yaşamayacak	28	9,3
TOPLAM	304	100

vi) Ankete katılan Muhasebe meslek mensuplarının 46 tanesi (% 15,1)

Basel-II uygulamasına geçilmesi durumunda mükellefi olan KOBİ'lere yeterli hizmet sunabileceğini belirtmişken 258 tanesi (%84,9) yeterli hizmet sunamayacağını belirtmektedir. Hizmet sunamayacağını belirten meslek mensupları ise devamlı olarak değişen yasal düzenlemeleri takip edemediklerini ve Basel-II konusunda bilgisi olmadıkları için yeterli hizmet sunamayacaklarını ifade etmişlerdir. Bu durum aşağıda tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Muhasebe Meslek Mensuplarının Basel-II'ye Geçiş Sürecinde KOBİ'lere Yeterli Hizmeti Sunup Sunamayacakları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Dağılım

HİZMET SUNUMU	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yeterli hizmet sunarım	46	15,1
Yeterli hizmet sunanam	258	84,9
TOPLAM	304	100

vii) Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarına Basel-II'ye geçiş sürecinde KOBİ'lere yeterli hizmeti sunup sunamayacakları hakkındaki görüşleri sorulduğu zaman, "yeterli hizmet sunamam" şeklinde cevap veren muhasebe meslek mensuplarından bu cevaba ilişkin nedenlerin istenmesi durumunda öncelikle bu konuda yeterli eğitimin olmaması % 24'lük oran ile ilk sırayı almaktadır. İkinci kez ertelenen uygulamanın henüz yasal bir zemine oturtulmamış olması %22 ile ikinci sırada yer almaktadır. Meslek mensuplarının % 21'lik kısmı mükelleflerinin kendilerine sadece defter tutan ve vergi hesaplaması ve ayarlaması yapan kişi gözü ile baktıklarını ifade etmektedirler. Ankete katılanların % 18'lik kısmı ise mükelleflerinin işletmelerindeki gerçek duruma ilişkin bilgi ve belgeleri vermekten kaçındıklarını ifade etmektedirler. Kurumsal bir yönetim anlayışının olmaması nedenini ise ankete katılanların % 8'i önemli bulmuştur. Meslek mensuplarının mükelleflerden almış oldukları muhasebe verilerine ilişkin verilerin kalitesi, doğruluğu ve şeffaflığı konusunda ise % 6'lık bir kısım görüş bildirmiştir. Ancak kanımızca bu oran gerçekte daha yüksektir. Çünkü bu ifadenin aynı zamanda muhasebe meslek mensubunu da zan altında bıraktığı için kısmen cevaplamaktan çekinilmiştir. Bu durum aşağıda tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Muhasebe Meslek Mensuplarının Basel-II'ye Geçiş Sürecinde KOBİ'lere Yeterli Hizmeti Sunamayacaklarına İlişkin Nedenlerin Önem Derecesine Göre Dağılımı

NEDENLER	Yüzde (%)
BASEL II hakkında meslek mensuplarına yönelik eğitimlerin yetersizliği	21
BASEL II hakkında yasal bir düzenlemenin olmaması	19
Değişen yasal düzenlemeleri takip etmedeki zorluk	18
Mükelleflerin muhasebe meslek mensuplarına sadece vergisel amaçla bakmaları	15
Mükelleflerin işletmelerine ilişkin gerçek finansal verileri meslek mensupları ile paylaşmaya önyargı ile yaklaşmaları	12
Mükelleflerde kurumsal yönetim anlayışının olmaması	8
Mükelleflerden sağlanan muhasebe verilerinin kalite düzeyi ve şeffaflığı	6
Diğer	1
TOPLAM	100

viii) Basel-II uygulamasına geçilmesi durumunda KOBİ'lerin yaşayabilecekleri muhtemel sorunlar muhasebe meslek mensuplarına sorulduğu zaman alınan cevaplar ise yine muhasebe ortamı ile ilgili cevaplar olmuştur. KOBİ'lerin Basel-II sürecinde yaşayacakları sorunların en önemlisi muhasebe meslek mensuplarına göre %24 oran ile mali tablolarındaki şeffaflık sorunudur. Derecelendirme sorunu % 19'luk bir oran ile ifade edilmektedir. KOBİ'lerin bankalar nezdindeki teminat zorluğu ise % 16'lık bir oran ile ifade edilmiştir. Basel-II süreci ile kaynak temininde kredi maliyetlerinin yükselmesini muhasebe meslek mensupları % 13'lük bir pay ile sorun olarak ifade etmişlerdir. Risk yönetimi ve iç denetimin henüz yeterince oluşmamış olması da ankete katılanların % 11'i tarafından sorun olarak belirtilmiştir. Riske dayalı fiyatlama % 10'luk bir oran ile kurumsallaşma ise % 6'lık bir oran ile katılımcılar tarafından sorun olarak değerlendirilmiştir. Bu durum aşağıda tablo13'de gösterilmiştir.

Tablo 13. Muhasebe Meslek Mensuplarının Görüşlerine Göre Basel-II'ye Geçişte KOBİ'lerin Yaşayabilecekleri Muhtemel Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

SORUNLAR	Yüzde (%)
Mali tablolarındaki şeffaflık sorunu	24
Derecelendirme	19
Teminat zorluğu	16
Kredi maliyetleri	13

Risk yönetimi ve iç denetim	11
Riske dayalı fiyatlama	10
Kurumsallaşma	6
Diğer	1
TOPLAM	100

ix) Konya SMMM Odasına kayıtlı muhasebe meslek mensuplarına Basel-II süreci ile çözüm önerileri sorulduğu zaman ankete katılanların % 33'lük kısmı Basel-II uygulamasının tekrar ertelenmesinin ifade etmişler ve kaçışın en kolay çözüm yolu olduğunu söylemişlerdir. Ancak Basel-II hakkında mutlaka bilgi sahibi olunması gerektiğini ifade etmişler ve ankete katılanların % 17'si SMMM odaları tarafından bu konuda eğitimlerin artırılmasını istemişlerdir. Üniversite SMMM Odaları arasındaki ilişkilerin artırılmasını isteyen meslek mensuplarının oranı ise % 13 tür. Basel-II uygulamasına muhatap olacak olan KOBİ'ler ile bankalar arasında muhtemel olaylar hakkında karşılıklı görüş alışverişinin yapılmasını isteyen meslek mensubunun oranı ise % 12'dir. KOBİ'lerin iç yapısı içinde Basel-II hakkında çalışmalara ağırlık verilmesini isteyen meslek mensubunun oranı ise % 9 dur. KOBİ'ler için KOBİ Muhasebe Standartlarının Uygulanmasını isteyen muhasebe meslek mensubu sayısının oranı ise % 9 dur. KOBİ'ler tarafından Basel-II'ye geçiş sürecini yönetecek birimlerin oluşturulmasını isteyen meslek mensuplarının oranı % 4 dür. Diğer OECD ülkelerindeki Basel-II uygulama örneklerinin ülkemize adapte edilerek yayınlanmasını isteyen muhasebe meslek mensuplarının oranı ise % 2dir. Bu durum aşağıda tablo 14'de gösterilmiştir.

Tablo 14. Basel-II Sürecinde KOBİ'lerdeki Muhasebe Uygulamaları Açısından Muhasebe Meslek Mensuplarının Uyum Sürecine İlişkin Öneri Niteliğindeki Görüşlerinin Önem Derecesine Göre Dağılımı

GÖRÜŞLER	Yüzde (%)
BASEL II uygulamasının tekrar ertelenmesi	33
SMMM odaları tarafından BASEL II hakkındaki eğitimlerin artırılması	17
Üniversitelerle SMMM odaları arasındaki işbirliğinin artırılması	13
BASEL II uygulamasına muhatap olan tarafların karşılıklı bilgi aktarımının sağlanması	12
KOBİ'lerin BASEL II hakkında bilgilendirilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi	9
KOBİ'ler için KOBİ muhasebe standartlarının (KOBİMUS) uygulanması	9
KOBİ'lerde BASEL II'ye geçiş sürecini yönetecek sorumlu birimlerin oluşturulması	4

BASEL II'yi uygulayan OECD ülkelerdeki örnek uygulamaların ülkemize uyarlanarak yayınlanması	2
Diğer	1
TOPLAM	100

4. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

1974 yılında merkez bankası başkanları tarafından bankacılık alanındaki uluslararası düzeyde çalışma usul ve esaslarını belirlemek üzere oluşturulan Basel Komitesi, Basel-I uzlaşısı olarak 1988 yılında ilk kriterleri belirlemiş ancak mali sistemdeki hızlı değişimlerin de etkisi ile Basel-I yeteli görülmeyerek Basel-II standartlar seti oluşturulmuştur

Basel-II standartlarının uygulanması ile KOBİ'lerde risk odaklı sermaye yönetimi, kredi fiyatlaması ve derecelendirme olacaktır. Mali tablolar ışığında KOBİ'lerin kredibilitesi belirlenirken riske dayalı kriterler esas alınacaktır.

Ülkemizdeki uygulaması 2009 yılına ertelenen Basel-II standartları özellikle büyüme aşamasında yabancı kaynak kullanımına ağırlık veren KOBİ'leri önemli düzeyde etkileyecektir.

Yasal boşluklardan da kaynaklanan uygulamalar ile işletmeler ve KOBİ'ler bazı durumlarda "bilanço güzelleştirme" gibi yollara başvurarak yabancı kaynak temininde daha etkin olmayı amaçlamışlar ve belli ölçülerde de bunda başarılı olmuşlardır. Ancak Basel-II standartlarının uygulamaya konulması ile firmaların kredi temin sürecinde riske odaklı derecelendirilmesi neticesinde daha önceki mevcut uygulamalara son verilmesi gerektiği ortaya çıkarmaktadır. Bu aşamada ise muhasebe meslek mensupları tarafından firmaların faaliyet durumlarının rapor halinde gösterildiği mali tabloların önemi ve düzenlenmesindeki hassasiyet önem kazanmaktadır. Son dönemde yürürlüğe konulan "etik kurallar" ise muhasebe meslek mensuplarının bu sürece uyumunu kolaylaştırmak içindir.

Bu çalışmada Basel-II'ye geçişte KOBİ'lerdeki muhasebe uygulamaları açısından muhasebe meslek mensuplarının uyum sürecine yönelik sorunları ve çözüm önerileri ortaya konulmuştur.

Elde edilen sonuçlara göre unvanı SMMM olan muhasebe meslek mensuplarının, unvanı SM olan muhasebe meslek mensuplarına göre yaşanan gelişmeleri daha yakından takip ettikleri ortaya çıkmıştır. Özellikle son dönemde muhasebe meslek mensuplarının lisansüstü eğitime önem vermeleri yaşanan gelişmelerin takip edilmesinde rol oynamaktadır.

il merkezinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının gelişmelere karşı duyarlılığı ve bu gelişmeler ışığında kendisini geliştirmesi ilçelerde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına göre daha yoğundur. Sempozyum, meslek içi eğitim, kongre gibi faaliyetlerin il merkezlerinde daha yoğun olması il merkezinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına olumlu katkı sağlamaktadır.

Basel-II konusunda kendilerini yetersiz gören ve muhtemel sorun yaşayacağını ifade eden muhasebe meslek mensupları, bunun nedeninin bu tür konularda yeterli bilgilerinin olmamasından kaynaklandığını işaret etmişlerdir. Ülkemizdeki yasal düzenlemelerin devamlı olarak değişmesi, sıklıkla mesleğe ilişkin yeni tebliğlerin çıkması bu gelişmeleri takip etmede zorluk çekmeleri muhasebe meslek mensuplarının ifade ettikleri önemli sorunlarından. Özellikle KOBİ niteliğinde olan firmalar çeşitli yasal düzenlemelere tabi oldukları için diğer firmalardan muhasebe uygulamaları açısından farklılık gösterdiği belirtilen diğer bir husustur.

KOBİ'lerin kaynak sağlama ve kullanımı aşamasında daha etkin olmak için, mali tablolarının raporlanması sürecinde faaliyetlerine ilişkin olarak muhasebe verilerinin şeffaflıktan uzak olması gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Buradaki tüm yükümlülük ise uygulama açısından muhasebe meslek mensuplarına aittir. Bu aşamada muhasebe meslek mensupları mesleklerini yeterince ifa edemediklerini kendilerine sadece vergi hesaplanması ve klasik muhasebeci gözüyle bakılmasından dolayı rahatsızlıklarını ifade etmişlerdir.

KOBİ'lerin Basel-II'ye geçişte yaşayacakları muhtemel en önemli sorun mali tablolardaki şeffaflıktır. Çünkü bu aşamada riske odaklı kredi fiyatlaması ve derecelendirmede temel veri kaynağı KOBİ'lerin mali tabloları olacaktır. Ayrıca KOBİ'lerin yeterince kurumsal yapıya sahip olmamaları, geleneksel yönetim anlayışı ile yönetilmeleri ve denetim işlevinin etkin olmaması bu süreçte yaşanacak sorunlardandır.

Ayrıca günümüzde KOBİ niteliğine sahip olan firmaların büyük kısmı Basel-II standartlarının uygulamaya konulması ile KOBİ niteliğini yitireceklerdir. Çünkü Basel-II'ye göre KOBİ tanımlaması, ülkemizde şu an geçerli olan KOBİ tanımından farklılık göstermektedir.

Yukarıda ifade edilen olası sorunların 2009 yılında Basel-II standartlarının uygulamaya konulması ile ortaya çıkmaması için; gerekli alt yapının, yasal düzenlemelerin, meslek içi eğitimlerin ve uygulama yönergelerinin tam olarak anlaşılması aşamasına kadar Basel-II standartları uygulanmasının

yeniden ertelenmesi görünürdeki çözüm yollarından bir tanesidir. Ayrıca bu süreçte muhasebe uygulamaları açısından SMMM Meslek Odaları, Bankalar Birliği, Sermaye Piyasası Kurulu, TURMOB ve Üniversiteler gibi mali sistem içerisinde etkin role sahip kurumlarca gelişime yönelik eğitimlerin artırılması gerekir. Diğer ülkelerde olduğu gibi Basel-I uygulaması sürecini yaşamadan doğrudan Basel-II standartlarının uygulanması, ülkemizdeki mali sistem için çeşitli zorluklarla karşılaşılmasına neden olacaktır. Bu bağlamda ekonominin kalkınmasında önemli bir işlevi olan KOBİ'lerin de olumsuzluklarla karşılaşması doğaldır. Ülkemizde bu sorunların aşılması için yetkili mercilerce yasal ve yapısal değişikliklere gidilerek Basel-II'nin uygulanması için gerekli alt yapının da oluşturulması gerekir.

KAYNAKLAR

Ayadi, R., ve F.D.Rossi, 2002, "Practical Implications of the New Capital Accord for the European Banking Systems Results&Analysis of Industry Survey", Working Paper,

Babusçu S., 2005, "**Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**", Akademi Yayınları,4. Basım, Ankara,

BDDK, "Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu", <http://www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/QIS-TR.pdf>

BIS, 18.03.2008, "History Of The Basel Committee And Its Membership, January, 2007, <http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>.

TBB, 2000, "Sermaye Yeterliliği Konusunda BIS Tarafından Getirilen Yeni Öneriler ve Değerlendirilmesi", www.tbb.org.tr.

TBB,14.03.2008, "BaselKomiteYeniSermayeYeterliliğiDüzenlemesi",<http://www.tbb.org.tr>.

Yörük, N. 2006, "Basel-II Standartları'nın KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması" 10. Ulusal Finans Sempozyumu, İzmir, Kasım

Yüksel, A., 2005/4, "**Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**" BDDK Araştırma Dairesi, Araştırma Raporu,

